

Las' că-i bine, cu toate că-i rău

De mare ajutor ar fi, în unele momente viforoase, aducea aminte de proverbe și zicători. Dar momentele cu pricina, cel mai adesea acumulări de neputințe, nevoi și stres, încep tocmai printr-o îngălbenire a minții urmate, în degradeuri, de albirea, înnegrirea sau înroșirea ei. Care până unde o poate duce.

Ar înflori oare, în ochii viscolitului, vreo urmă de zâmbet dacă, în urma câte unui reproș mai tăios adus, să zicem, partenerului de ceartă (că doar cine e mai la îndemână și cine a căutat-o cu lumânarea?), privirile furibunde s-ar poticni de un text ca acesta: „Lasă-te moale / că te bagă-n foale”?

Sau mai abitir ar străluci întunerirea lor, asemeni îndemnurilor de odihnă (hodină) când mai tare și mai rău te chinuie hărnicia cuvintelor împotriva?: „Lasă mânia de sară pe dimineață” – dar ce ne facem, e dimineață deja, gândurile se amestecă încă prin vise, ochii sar cârpiți de somn și masa nu-i gata, ori lumina nu merge, ori banii de cu seară n-au intrat în zori: „Lasă, nicicând nu-i bun” – îți vine să suspini, adăugând – aici, e adevărat, un firav zâmbet ar putea încolți, dar nu de bucurie, căci bucuria stinge cearta, ci de satisfacție primară (de la instinct primar): „Las-o spânzurată”.

Cearta se înțește, iar rezolvarea se îndepărtează. Ești convins că ai avut dreptate, ai vrea să transformi discursul într-o elegantă polemică dar ți-a sărit virgula din text și simți în vine drogul tăcerii expresive, al renunțării din cauză de adversar care se desenează rapid în fața ochilor, tot mai colțos, mai pătrășos și mai îndesat în el însuși. Uneori plecare a aiurea e binevenită, nu că ți-ar fi foarte dragă strada pe unde pășești ca orbetele printre valurile de oameni grăbiți și indiferenți.

În urma ta, reproșurile încing pereții, dacă e cu cine și dacă se poate convorbi – cu sau fără idealuri: „Lasă să te vorbească de rău; pe lună n-o latră câinii?”.

Duci cu tine, spuzit, vânat și șchiop, cearta aia peste tot. O arăți în felurite chipuri în lume. Unora le spui că te doare stomacul. Altor, că te doare un dinte. Eviți să spui că te doare și capul, pentru că asta ar mai lipsi, să și înceapă să te doară... „Las' că-i bine, cu toate că-i rău” – te îmbărbătezi, căutând în tălpile tale, unde s-a ascuns, speriată, orice rămășiță, cât de mică, de umor. Că de la multe altele te-a salvat simțul umorului până acum. Îl chemi într-o dis-

perare ca să poți înainta prin zi ca printr-o apă mai puțin măloasă...

Fiecare dintre împričinați ia totuși o pauză. Paralel, în aerul calduț și muced al zilei, consolările înfloresc în același ritm drăcesc.

„Vânt seamănă și abur va secera” – și de aici, din acest enunț, un cuvânt cel puțin, unul singur, te va întrista. Vei zâmbi totuși, vei înflori ușor, hotărât să-ți afișezi pe perețele din bucătărie, precum gospodinele de odinioară, îndemnuri și sfaturi cusute cu ață albastră, în degradeuri, pe pânza albă, cel puțin un proverb: „Ochii zavistnicului văd și cele ce nu sunt”.

Și te-ai calmat.

Râde om de om/ și dracu' de toți

Se pare că „omul e rău prin natură” (dar conține în fundul sufletului său o scânteie de bunătate), după cum consideră Kant. Societatea îi prilejuiește manifestări non-stop în această direcție.

Deoarece nu putem ști, până la urmă, cum e omul prin natura sa – imaginea edenică riscând să aducă sau plictiseală, sau neînțelegere – trebuie să vedem ce se poate face cu datele problemei deținute în această variantă. Pentru că „și aurul, cât de cinstit/ murdalăc într-însul tot s-a găsit”.

Răutatea este un sentiment pârdașnic, care, spre deosebire de liniștea și adâncimea bunătății, clocește-n noi ca o apă murdară. Ea împinge la acțiune, nefiindu-și sieși suficientă. Depinde de și vizează altceva, respectiv pe altcineva, un aproape, o ființă, caută victime spre a se hrăni, uneori potolindu-se după ospăț, alteori crescând și mai negru. În orice caz, se bazează pe cele 4+n viteze și acționează rapid: „...răul vine iute/ binele încet.”

Asta nu înseamnă că aceia dintre noi mai energici și mai activi sunt și cei mai răi... nici că visătorii ar fi mai buni. Poate invers, dar nu e sigur deloc... Grea problemă, să depistezi răutatea... Deși ea „umblă întărâtând câinii prin mahală”. De cele mai multe ori o decodifici, cu uimire, după ce și-a făcut efectul. Pentru că îndelungata noastră civilizație a săpat gropi, tranșee și a înălțat redute de apărare contra acestui flagel.

Cea mai sinistru și răutatea bine ascunsă în spatele bunăvoinței. Și cu cele mai sigure victorii. Mai întâi studiază

persoana, culege informații și completează dosarul cu punctele vulnerabile. „A ascunde ac în miere”. Pentru asemenea muncă e numai curiozitate și empatie. Apoi, în momentul doi, lovește. Deseori cu aparentă inocență, bazată pe o experiență milenară, folosește cel mai îndemânos mijloc de comunicare. „Vorba de rău fuge ca glonțul, iar cea de bine se înămoalește”.

Câștigul e sigur în timp, și de durată, dată fiind superficialitatea cu care culegem și băgăm, fiecare, în propriul nostru computer propozițiile începute cu „am auzit că...”.

Alteori, răutatea e un factor de apărare în fața unui rău mai mare: „răul pentru ziua rea se păzește/ iar bunul, ca metalul în foc, cu nevoile se lămurește”.

Din fericire, dacă bunătatea e și răbdătoare, răutatea se află cel mai adesea în mare grabă. Și vorba cu graba și cu treaba, efectul este dezolant: „rânza mare / face prânzul mic”.

Numeroase personalități din toate domeniile au cercetat problema răutății printre altele multe, concluzionând în fel și chip. Pentru fiecare dintre noi, teoriile sunt foarte bune ca teorii până când nu devin practici. Câtă răutate avem însă fiecare și ce facem cu ea, e bine de știut, măcar din când în când. Tentațiile dezvoltării acestei ciuperce sunt tot mai mari, justificările pretextuale înflorind, la rândul lor. Ca să nu negăm natura umană, nu trebuie să tindem spre eradicarea ei. Un strop nu strică. Mai ales atunci când atacă minciuna, demagogia, ipocrizia sau alte rube-denii de rang, sau când energizează, scoțând omul din apatia vecină cu moartea care-i tot dă târcoale. Dacă e și „veselă”, răutatea se descarcă în vorbe de duh precum fulgerul în copăcei.

E drept, mai rămâne un inconvenient unic și maximal, chiar și atunci, pentru că „râde om de om/ și dracu' de toți”.

Ca vremea, nici un dascăl mai bun

O adevărată plăcere este să privești harta veche a unui oraș. Pe lângă farmecul în sine al hărții – cu marginile ei sinuoase, cu culorile și diferitele contururi, imagine poate sacră, încifrată, a destinului unui loc, corespondență cosmică a istoriei în devenire, document astrologic, magic, la îndemâna noastră, dar pe care nu știm încă să-l descifrăm – pe lângă toate aceste semne și simboluri, de inevitabil interes se dovedește și scopul ei practic orientativ. Un ținut bine delimitat geografic, desenat la o scară anume, de parcă ar fi văzut de pe planeta ...X.

Fermecător este, pe lângă desenul inițiativ, și limbajul specific.

Denumirile de străzi.

Pentru ochiul subțire, trecerea în revistă a denumirilor de străzi echivalează cu o călătorie în timp. O întreagă teorie

se poate face pe marginea acestor denumiri. Cine le-a creat? Edilii sau eroii? Personalitățile sau gospodarii? Înaintășii sau contemporanii?

Nume de străzi. Să privești un om viu întrebându-te dacă numele lui poate deveni nume de stradă în viitor... Amestecul bizar de predestinare și aleatoriu în jocul acestor denumiri ne poate duce cu gândul, de pildă, la fabuloasa, amara și sublima poveste a nesfârșitelor tranziții latino-americe periculoasă întrețărte (la capătul tunelului?) dar temperamental imposibile din capodopera lui Sabato „Despre eroi și morminte”. Fascinația poeziei, obsesia libertății, luxurianta lume de acolo îmi dă fiori și trebuie să fac un pas din împărăție în exil ca să revin pe meleagurile hărților contemporane.

Mai întâi, ca să nu depășesc granițele țării și să nu-mi abat gândul prea sus și prea departe, e suficient să-mi amintesc ce alergătură am tras pentru schimbarea domiciliului în acte, conform schimbării denumirii de stradă. Pe scurt: nu m-am mutat eu, ci strada. „Ba că-i teacă, ba că-i pungă”. Unde s-a mutat strada? Grea întrebare. Undeva, în neant, sau poate la răcoare în lumea veșnic răcoroasă și magică a arhivelor.

„Să te ferești de boierul nou și de cerșetorul vechi”.

Cu toată truda implicată – și infinită uneori – a alergăturii, constați că schimbarea a fost bună, pentru că nici ție nu ți-ar fi convenit să locuiești, ca și până acum, pe... Bulvardul Lenin. E mai bun un... Nietzsche... un... Sartre... un... Maniu, desigur...

Nu strica însă dacă locuiai, precum prietenii tăi, pur și simplu pe Eroilor. Uite, ei n-au avut de alergat și-ți răd mânzește în nas: „Dacă n-ai treabă, fă-te martor”.

Dacă știi... (ce?) – ți-ai fi putut alege de la bun început o stradă neschimbătoare, cum încă multe se mai găsesc în: cartierul Florilor, cartierul Primăverii, cartierul muncitoresc... discutabil cu cartierul Scriitorilor!... etc. Dar „Scara de sus se mătură, iar nu de jos în sus”.

Și nici strada n-ar mai fi atât de importantă, dacă blocul ar fi... locuibil, salubru, decent, civilizat, cum să-i zici? Dacă ar fi ok.

Într-o singură viață, poți avea, în același timp, șansa ca strada pe care stai să-și schimbe numele de câteva ori. „Ca vremea, nici un dascăl mai bun”. Una lângă alta, denumirile ei succesive îți descriu cel puțin frigul pe care l-ai îndurat sub așteptări și nădejdea sub speranță.

Viața merge înainte, timpul nu s-a sfârșit. Uneori ai dori să știi, să poți ghici, de exemplu, numele străzii tale peste cincizeci de ani. Poate va redeveni frumos și grav ca acelea din vechile cărți, pline de târguri și de cetăți și de porți.

Acum ești oricum propriul tău contemporan și nu se cade să nu ții pasul la ritmuri. Îți privești lung strada umbrită de tei și castani și-o auzi șoptindu-ți: „Schimbă-mi, badeo, numele / nu ți-oi uita binele”.